

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4502	13 september 1991

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr. ~~86~~/91)

57

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

<
i.o. kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	070 - 318 6634
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4502, d.d. 13 september 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
57/91

(Afgesloten 131000 SEP 1991)

Kroatië

Opnieuw is een verheviging van de gevechten in Kroatië vast te stellen. Gisteren woedde de strijd in alle door de Servische minderheid in Kroatië betwiste gebieden. Zo was de stad Osijek, ondanks de aanwezigheid van EG-waarnemers, het doelwit van een mortieraanval. Volgens Kroatische bronnen waren hiervoor niet alleen de Servische strijdgroepen in Kroatië, maar ook de federale strijdkrachten (JNA) verantwoordelijk. Ook zou volgens de Kroatische radio de JNA-luchtmacht een aanval hebben uitgevoerd op de stad Vinkovci (ten zuiden van Osijek). Daarnaast werd gemeld dat een brug over de rivier Una, die de grens vormt tussen Kroatië en Bosnië-Herzegovina, zou zijn opgeblazen. Dit zou mogelijk de brug betreffen in de weg naar Vinkovci.

Ook in het Dalmatische kustgebied werden Servische aanvallen gemeld. Zo werd door de Kroatische media bekend gemaakt dat Servische strijdgroepen een strategisch belangrijke brug bij de stad Maslenica, die vrijwel de enige toegang vormt tussen de kuststrook (Zadar, Split) en de rest van Kroatië, hadden veroverd. Deze meldingen doen vermoeden dat het Servische beleid erop gericht is het hele zuiden van Kroatië te isoleren, mogelijk als troef in toekomstige onderhandelingen.

Volgens Kroatische bronnen beheersen de Serviërs nu een derde deel van heel Kroatië. Hierbij dient echter vermeld te worden dat de afgelopen weken voortdurend is gebleken dat de Kroatische propaganda de activiteiten en successen van Servische strijdgroepen en de JNA sterk heeft opgeblazen en het optreden van Kroatische eenheden heeft gebagatelliseerd, zo niet verzwegen. Het doel hiervan was tegenover het (westerse) buitenland te benadrukken dat Serviërs en JNA een agressie-oorlog voeren tegen het vrijwel weerloze Kroatië. Met name de westerse pers heeft dit beeld grotendeels overgenomen. In werkelijkheid zijn alle partijen, dus ook de Kroaten, verantwoordelijk geweest voor agressieve daden en bestandsschendingen. Meldingen van de Kroatische media dienen derhalve met het nodige voorbehoud te worden beschouwd.

Volgens een bericht in de Franse pers werft Kroatië Franse en Duitse huurlingen voor de strijd tegen de Serviërs. Indien bevestigd, vormt deze melding een illustratie van de druk die de voortdurende strijd op de Kroatische bevolking legt. Tevens geeft dit echter aan dat Kroatië nog steeds kan beschikken over ruime fondsen, vermoedelijk vooral uit bijdragen van Kroatische emigré's in het (westerse) buitenland.

Federale overheden/De JNA

De JNA heeft gisteren het bevel van de voorzitter van het federale presidium, de Kroaat Mesic, om zich onmiddellijk in de kazernes terug te trekken, verworpen. Daarbij werd gesteld dat de JNA niet zal voldoen aan bevelen die niet passen in het kader van het op 2 september gesloten akkoord, dat onder meer stelt dat de terugtrekking van de JNA gelijktijdig dient te geschieden met de ontwapening van de illegale gewapende groeperingen in Kroatië. Tevens gaf de

defensieleiding aan niet te willen gehoorzamen aan de "eigenmachtige beslissingen" van één enkel lid van het presidium. Volgens deze verklaring vormt het voltallige presidium samen met de Generale Staf het oppercommando van de JNA.

Deze visie is in zoverre juist dat volgens de Joegoslavische Grondwet het presidium als collectief het opperbevel over de strijdkrachten bezit, zodat een persoonlijk bevel van de voorzitter geen absolute waarde heeft. Anderzijds heeft de JNA het afgelopen jaar meer dan eens gehoor gegeven aan een bevel tot inzet van de kant van de voorganger van Mesic, de Serviër Jovic. Als zodanig vormt de genoemde opstelling van de legertop een afspiegeling van het wantrouwen dat in defensiekringen heerst tegenover Mesic. De verklaring lijkt echter tevens te impliceren dat in de visie van de JNA de Generale Staf op eenzelfde lijn staat als het presidium, hetgeen zeker niet conform de Grondwet is.

De opstelling van Mesic werd vrijwel onmiddellijk gehekelde door zijn plaatsvervanger en -indien het roulatieschema nog gehandhaafd zal worden- opvolger, de Montenegrijn Kostic. Deze benadrukte eveneens dat alleen het collectieve presidium het recht had om orders aan de JNA uit te vaardigen en beschuldigde Mesic van het manipuleren van de publieke opinie. Met name deze laatste opmerking geeft aan dat de polarisatie in het federale presidium steeds verder toeneemt. Het is onwaarschijnlijk dat dit orgaan voorlopig nog een rol van betekenis zal kunnen spelen.

Mesic heeft inmiddels laten weten dat het leger naar zijn mening niet meer onder commando van de politieke autoriteiten staat. Derhalve riep hij opnieuw op tot actieve militaire betrokkenheid van Europa in Joegoslavië. Met name betuigde hij steun aan het voorstel van de Franse president Mitterrand om een VN-vredesmacht naar Joegoslavië te zenden. De Generale Staf van de JNA heeft deze suggestie echter krachtig verworpen en gesteld dat een dergelijke vredesmacht zou worden beschouwd als agressor. Tevens werd duidelijk gemaakt dat wie buitenlandse troepen in Joegoslavië uitnodigt, zal worden beschouwd als een verrader. Hoewel een dergelijke bepaling eveneens in de Joegoslavische Grondwet voorkomt, lijkt deze opstelling te suggereren dat de JNA het gezag van Mesic niet langer erkent.

Gisteren is bekend gemaakt dat de meeste leden in het federale kabinet van Kroatische afkomst hun functie hebben neergelegd. Dit gold echter niet de meest prominente Kroaat in het kabinet, federaal premier Markovic. De Kroatische ministers verweten de regering dat zij niet in staat was iets te doen om de strijd in Kroatië te beëindigen. Inmiddels zijn, na het ontslag van de twee Sloveense ministers in juli, zes federale ministersposten vacant, waaronder als belangrijkste die van Financiën. Wil de federale regering bij de oplossing van de problemen in het land nog een rol van betekenis spelen, hetgeen in de bedoeling van Markovic ligt, dan zal hij op korte termijn nieuwe functionarissen moeten benoemen. Het is echter vrijwel onvermijdelijk dat deze uit het (pro-)Servische kamp afkomstig zullen zijn, zodat naar verwachting ook op dit niveau de Servische dominantie zal toenemen.

Bosnië-Herzegovina

Gisteren heeft een achttal gemeenten in het zuid-oosten van Bosnië-Herzegovina, die door Serviërs worden gedomineerd, de "Servische autonome regio Herzegovina" uitgeroepen. Dit impliceert dat zij het gezag van de Bosnische regering niet meer erkennen. De autoriteiten in dit gebied hebben benadrukt dat zij zich beschouwen als een onafscheidelijk deel van het federale Joegoslavië, hetgeen aangeeft dat zij op eenzelfde politieke lijn zitten als de regering van Servië.

Zoals bekend werden eerder deze week plannen bekend gemaakt voor een fusie tussen een andere Servische enclave in Bosnië-Herzegovina, de "Bosnische Krajina", met de aangrenzende Krajina in Kroatië, die zich afgelopen jaar reeds eenzijdig onafhankelijk heeft verklaard en aansluiting zoekt bij Servië. Deze ontwikkelingen houden nauw verband met Servische pogingen de politieke situatie in Bosnië-Herzegovina te destabiliseren door de bevolkingsgroepen (Moslims, Serviërs, Kroaten) tegen elkaar op te zetten. Als gevolg van deze pogingen zoekt de Bosnische regering toenadering tot Kroatië.

Dit alles maakt een uitbreiding van de tegenstellingen tot het gebied van Bosnië-Herzegovina op korte termijn zeer waarschijnlijk. Gezien het etnisch gemengde karakter van deze deelstaat is duidelijk dat haar desintegratie verstrekkende gevolgen kan hebben voor de rest van Joegoslavië.

De EG

De speciale EG-afgezant voor Joegoslavië, Wijnaendts, zal vandaag naar Den Haag afreizen om verslag uit te brengen van zijn diplomatieke inspanningen in de afgelopen dagen. Uit zijn uitlatingen van gisteren blijkt dat hij weliswaar erkent dat de meeste lokale bestanden die onder zijn supervisie zijn gesloten na korte tijd weer zijn geschonden, maar dat hij van mening is dat het voortzetten van de activiteiten van de missie essentieel is, omdat anders de strijdende partijen niet tot onderhandelingen te brengen zouden zijn. Een escalatie van de gevechten zou dan zeker onvermijdelijk zijn.

Gisteren is de samenstelling bekend gemaakt van de EG-arbitragecommissie. Deze zal onder voorzitterschap staan van het hoofd van het Franse hooggerechtshof, Badinter. Daarnaast stond reeds enige dagen de deelname vast van zijn collega's uit Duitsland en Italië. Het Joegoslavische federale presidium had in beginsel het recht de overige twee leden te benoemen, maar omdat dit het onderling niet eens kon worden hebben de drie juristen nu de voorzitters van de Belgische en Spaanse gerechtshoven geselecteerd.

Conclusie/vooruitzicht

Terwijl de strijd in Kroatië steeds verder escaleert, vindt ook een verdere polarisatie op het federale politieke niveau plaats, met als gevolg dat het presidium en de regering feitelijk machteloos zijn. Onder invloed hiervan moet met name de JNA voortdurend zijn eigen politieke en militaire beleid bepalen. De militaire leiding lijkt het gezag van president Mesic niet meer te erkennen.

Een verdere uitbreiding van de gevechten in Kroatië is zeer waarschijnlijk, al kan niet geheel worden uitgesloten dat de activiteiten van de EG-waarnemersmissie alsnog leiden tot een de-escalatie. Ook een uitbreiding van de Servisch-Kroatische tegenstellingen tot Bosnië-Herzegovina lijkt onvermijdelijk.